

kontseptsiyi vikladannya prirodnicnih distsiplin u medicnih osvithnih zakladah», prisvyachenoyi 210-y richnitsi HNMU ta 60-y richnitsi kafedri medicnoyi ta bioorganichnoyi himiyi 26–27 travnya 2015 r., S.38

4. Rozhdestvenskiy E. Yu. Mizhdistsiplinarna integratsiya vikladannya bioorganichnoyi himiyi v medicnomu universiteti / E. Yu. Rozhdestvenskiy, M. S. Sidun., A. G. Krivobok [ta in.] // Aktualni problemi suchasnoyi meditsini: Visnik Ukrayinskoyi medicnoyi stomatologichnoyi akademiyi. – 2009. – T. 9, vip. 4 (28). – Ch.3. – S. 249-251.

5. Chechotina S. Yu. Aktualnist uprovadzhennya mizhdistsiplinarnoyi integratsiyi pri vivchenni farmakologiyi / S. Yu. Chechotina// Ukrayinskiy stomatologichniy almanah – 2013, No.4, S. 86-89.

Реферати

МЕЖДИСЦИПЛИНАРНАЯ ИНТЕГРАЦИЯ - ОСНОВА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ Карпец М.В.

В статье показана важность курса медицинской химии в формировании студента-медика, а в будущем высококвалифицированного специалиста. Условием успешного целостного подхода в преподавании медицинской химии в высших медицинских учебных заведениях является междисциплинарная интеграция с дисциплинами медико-биологического (биохимия, физиология, биоорганическая химия, фармакология, медицинская и биологическая физика) и клинического профиля (патологическая физиология, клиническая биохимия, гигиена, токсикология, терапия, анестезиология, физиотерапия, реаниматология и т.д.). Такой подход значительно повышает мотивацию обучения.

Ключевые слова: медицинская химия, междисциплинарная интеграция, межпредметные связи.

Стаття надійшла 14.10.2016 р.

INTERDISCIPLINARY INTEGRATION - THE BASIS OF PROFESSIONAL ORIENTATION TRAINING Karpets M. V.

The article shows the importance of medical chemistry course in forming medical student and future highly qualified specialists. The condition for the success of a holistic approach to teaching medical chemistry in higher medical education is interdisciplinary integration of the disciplines of medical and biological (biochemistry, physiology, bioorganic chemistry, pharmacology, medical and biological physics) and clinical profile (pathological physiology, clinical biochemistry, hygiene, toxicology, therapy, anesthesiology, physical therapy, resuscitation, etc.). This approach significantly increases the motivation to study.

Key words: medicinal chemistry, interdisciplinary integration, interdisciplinary communication.

УДК 371.315+371.322+378.147.88

Н. Ю. Лучків

ДВНЗ "Івано-Франківський національний медичний університет", м. Івано-Франківськ

ОСНОВНИ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Висвітлено основні аспекти організації самостійної роботи, що найбільш широко застосовуються на кафедрі Гістології, цитології та ембріології при підготовці студентів-медиків. Встановлено, що самостійна робота студентів визначається змістом, методами організації навчання та індивідуально-особистісними характеристиками студентів. Доведено, що правильно організована система самостійної роботи студента – запорука підготовки висококваліфікованого фахівця.

Ключові слова: самостійна робота, навчальна програма, особистісно-орієнтований підхід, етапи і методи організації.

У сучасних умовах реформування освіти основним завданням є підвищення професійної підготовки майбутніх спеціалістів. Важливим при цьому є формування в них зацікавленості до майбутньої професії та бажання самовдосконалення, яке можливе завдяки активній самостійній роботі. Саме самостійна робота відіграє важливу роль у формуванні професійних вмінь і навичок студентів на належному рівні [1, 2].

Метою роботи було визначення основних напрямків організації самостійної роботи студентів медичного факультету при вивченні дисципліни "Гістологія, цитологія та ембріологія" з урахуванням особистісно-орієнтованого підходу.

Гістологія, цитологія та ембріологія, як навчальна дисципліна, базується на вивченні студентами медичної біології та анатомії й інтегрується з цими дисциплінами; закладає основи вивчення студентами фізіології, біохімії, патологічної анатомії й патологічної фізіології, пропедевтики клінічних дисциплін, що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами та формування умінь застосовувати знання з гістології, цитології та ембріології в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності; закладає основи здорового способу життя та профілактики порушення функцій в процесі життєдіяльності [9].

Організація навчального процесу на медичному факультеті здійснюється за кредитно-модульною системою, відповідно до вимог Болонського процесу. Варто згадати, що методологія організації самостійної роботи за кредитно-модульною системою передбачає переорієнтацію з лекційно-інформативної на індивідуально-диференційовану, особистісно-орієнтовану форму

навчання та на організацію самоосвіти студента. За таких умов викладач має стати каталізатором навчання, генератором ідей, а також повинен забезпечити професійну самореалізацію особистості і формування її кваліфікаційного рівня [6, 7].

Видами навчальних занять студентів медичного факультету, згідно з навчальним планом, є лекції, практичні заняття та самостійна робота студента [9].

Так теми лекційного курсу розкривають проблемні питання відповідних розділів гістології, цитології та ембріології. Така лекційно-інформативна форма навчання допомагає студентам краще засвоїти навчальний матеріал, сформувані лікарське мислення, грамотно спілкуватися і висловлюватися.

У свою чергу практичні заняття передбачають: 1) дослідження студентами будови тканин та органів під час вивчення гістологічних препаратів та електронних мікрофотографій; 2) вирішення ситуаційних задач, що мають клінічне спрямування, яке базується на знанні та вмінні інтерпретувати морфо-функціональні зв'язки, структурні та молекулярні детермінанти забезпечення різних процесів в організмі людини.

Самостійна робота студентів медичного факультету під час практичних занять із дисципліни "Гістологія, цитологія та ембріологія" включає роботу з гістологічними мікропрепаратами та електронними мікрофотографіями і оформлюється у вигляді протоколу в альбомі.

Під час роботи з гістологічними мікропрепаратами студенти визначають досліджувані структури (клітини, тканини, органи), відтворюють їх у вигляді рисунка, описують та складають протокол. Окрім того студенти вирішують ситуаційні задачі клінічного спрямування, які базуються на самостійному засвоєнні теоретичного матеріалу. На нашу думку, така аудиторна самостійна робота формує у студентів-медиків творчі здібності, професійні знання, уміння і навички.

Однак, враховуючи те, що студенти повинні не лише засвоїти відповідну навчальну програму, а й набуті навички самостійної роботи, навчальною програмою з дисципліни "Гістологія, цитологія та ембріологія" передбачена самостійна позааудиторна робота для студентів медичного факультету.

Основне завдання такої самостійної роботи – навчити студентів творчо і самостійно працювати; планувати особисту стратегію навчання; раціонально організувати свій час; опрацювати літературні джерела; використовувати науково-дослідницьку роботу, аналізувати та інтерпретувати результати наукових досліджень і представляти їх на конкурсах наукових робіт та наукових конференціях [7].

Важливо зазначити, що оскільки метою самостійної роботи є навчально-пізнавальна діяльність студента, розвиток його особистості в умовах оволодіння знаннями у відповідній галузі, то потрібно виділити загальні вимоги до організації такої роботи. Вважаємо, що такі вимоги є однаковими для всіх і це є: регулярність і систематичність виконання; виділення головного в будь-якому матеріалі, розуміння цього матеріалу, а не його заучування; завзятість і сталість вольових зусиль.

Зміст самостійної позааудиторної роботи студентів медичного факультету з дисципліни "Гістологія, цитологія та ембріологія" визначено навчальною програмою [9]. Матеріал, передбачений робочим тематичним планом для засвоєння студентами в процесі самостійної роботи, виносить на підсумковий контроль поряд із навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні практичних занять. У зв'язку з цим, студентам уже на початку семестру відомо, що вони повинні опанувати, що від них вимагається, якими будуть критерії оцінювання їхніх знань, скільки балів і за що вони можуть отримати. Така інформативність забезпечується наявністю навчально-методичних матеріалів, розміщених на відповідному сайті університету, а також стендах та інформаційних повідомленнях на кафедрі Гістології, цитології та ембріології.

Самостійна робота студентів медичного факультету з дисципліни "Гістологія, цитологія та ембріологія" забезпечується системою навчально-методичних засобів, таких як підручники, навчальні і методичні посібники, атласи електронних мікрофотографій та гістологічних мікропрепаратів, збірники тестових завдань, лекції [3, 5, 8, 9, 10, 11, 12]. Методичні матеріали для самостійної роботи студентів передбачають можливість проведення самоконтролю студента.

Форми самостійної роботи студентів різні: домашні завдання, опрацювання літературних джерел, робота в комп'ютерних мережах; розв'язання ситуаційних задач з оцінюванням

професійних ситуацій, вивчення електронних мікрофотографій та опрацювання схем, підготовка конспекту лекцій, практичних занять, доповідей та мультимедійних презентацій.

Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу може виконуватися в бібліотеці, навчальних кімнатах, комп'ютерних класах та в домашніх умовах.

Ефективність самостійної роботи досягається, на нашу думку: 1) при багаторазовому повторенні. Саме тому студент повинен систематично і планомірно вивчати навчальний курс у повному обсязі, а перед підсумковим заняттям лише освіжити матеріал у пам'яті, привести його в систему; 2) при слуханні лекцій – студент повинен не просто слухати лектора, а вміти почути; запам'ятати почуте і застосовувати під час виконання самостійної роботи; 3) при раціональному використанні часу – уміння вдало поєднувати роботу і відпочинок.

У цілому, самостійна робота базується на педагогічних і психологічних закономірностях, детермінується змістом, методами організації навчання, індивідуально-типологічними особливостями студентів. Вважаємо, що саме такий підхід призводить до комплексного впливу на засвоєння кожним студентом наукових понять та формування певних професійних навиків і особистісних характеристик.

Важлива роль в організації та реалізації самостійної роботи студентів відводиться викладачеві і вимагає від нього ґрунтовної підготовки, навіть більшої, ніж тоді, коли він сам викладає навчальний матеріал [4, 7].

Методично, коли викладач ставить завдання сформувати в студентів уміння і навички самостійної роботи, то йому необхідно продумати і визначити: а) мету і характер самостійної роботи з урахуванням індивідуально-особистісних характеристик студента; б) вид роботи і уміння та навички, що сформуються в процесі її виконання; в) методику усунення у студентів труднощів, які можуть виникнути в процесі виконання завдань, а також спосіб швидкої перевірки і методику аналізу допущених помилок.

Необхідним в організації самостійної роботи є також систематичний контроль за її результатами з боку викладача. На нашу думку, це забезпечує оцінку результатів навчання і дає змогу викладачеві вносити корекцію знань, а студента стимулює до подальшого активного пошуку з метою розкриття своїх творчих здібностей, удосконалення своїх знань, умінь і навичок. Із метою об'єктивної оцінки самостійної роботи студентів медичного факультету з дисципліни "Гістологія, цитологія та ембріологія" розроблено критерії оцінювання знань та умінь студентів, які висвітлено в методичних вказівках до практичних занять із гістології, цитології та ембріології [9].

Висновок

Таким чином, самостійна робота є активною навчально-пізнавальною діяльністю студента, яка пов'язана з виконанням навчального завдання і сприяє формуванню в студентів інтелектуальних якостей, необхідних майбутньому спеціалістові. Самостійна робота студентів медичного факультету з дисципліни "Гістологія, цитологія та ембріологія" реалізується на практичних та підсумкових заняттях, а також через участь студентів у наукових гуртках, олімпіадах, конкурсах наукових робіт, наукових конференціях; забезпечується системою необхідних навчально-методичних засобів; здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей студентів за сприяння та активної підтримки викладача; отримані в ході самостійної роботи знання, сформовані уміння і навички з навчальної дисципліни "Гістологія, цитологія та ембріологія" використовуватимуться студентами в процесі подальшого навчання та в професійній діяльності.

Перспективи подальших досліджень. Отримані результати в перспективі можливі для використання в навчальному процесі для ліпшого оволодіння студентами матеріалу з гістології, цитології та ембріології.

Список літератури

1. Balitska T. V. Samostiyna robota studentiv yak naukovo-pedagogichna problema / T. V. Balitska // Visnik Luganskogo natsionalnogo pedagogichnogo universitetu imeni Tarasa Shevchenka. – 2007. – No. 12. – S. 46–58.
2. Buryak V. K. Samostiyna robota yak sistemoutvoryuyuchiy element navchalnoyi diyalnosti studentiv / V. K. Buryak // Vischa osvita. – 2008. – No. 5. – S. 10–20.
3. Barinov E. F. Spetsialna gistologiya i embriologiya vnutrishnih organiv: navchalniy posibnik / E. F. Barinov, Yu. B. Chaykovskiy // – Kiyiv, VSV «Meditsina», -2013. – 471 s.
4. Volkov K. S. Ultrastruktura osnovnih komponentiv organiv sistem organizmu (atlas). Ternopil, -1999. – S. 36–39.
5. Deltsova O. I. Zbirnik testovih zavdan z gistologiyi, tsitologiyi ta embriologiyi dlya studentiv medichnogo fakultetu. Vidannya 10-e, vipravlene i dopovnene / O. I. Deltsova, S. B. Geraschenko, M. I. Grischuk [ta in.] // – Ivano-Frankivsk: PP Suprun, -2015. – 72 s.

6. Deltsova O. I. Metodichni vkazivki do praktichnih zanyat z gistologiyi, tsitologiyi ta embriologiyi dlya studentiv medichnogo fakultetu ta fakultetu pidgotovki inozemnih gromadyan (spetsialnist "Likuvalna sprava" ta "Pediatriya") / O. I. Deltsova, S. B. Geraschenko, G. B. Kulinich [ta in.] // – Ivano-Frankivsk: PP Suprun, - 2016. – 88 s.
7. Zaika O. Psihologichni zapitannya organizatsiyi samostiynoyi roboti studentiv u VNZ / Olena Zaika // Praktichna psihologiya ta sotsialna robota. – 2002. – No.5 – S. 13–32; No.6 – S. 21–32.
8. Informatsiyno-kulturologichna ta mistetska osvita (konsensus, partnerstvo, standarti) v konteksti Bolonskogo protsesu: materialy naukovo-praktichnoyi konferentsiyi (Harkiv, 13–14 grudnya). – Harkiv, -2005. – 290 s.
9. Lutsenko V. V. Organizatsiya samostiynoyi roboti studentiv v umovah osobistisno-orientovanogo navchannya: Avtoref. dis. kand. ped. nauk / V. V. Lutsenko // Harkivskiy derzhavniy pedagogichniy universitet imeni G. S. Skovorodi. – Harkiv, - 2002. – 18 s.
10. Lutsik O. D. Gistologiya lyudini / O. D. Lutsik, A. Y. Ivanova, K. S. Kabak // Pidruchnik. Kiyiv «Kniga-plyus», -2010. – 584 s.
11. Chaykovskiy Yu. B. Gistologiya, tsitologiya ta embriologiya / Yu. B. Chaykovskiy, L. M. Sokurenko // (Atlas dlya samostiynoyi roboti studentiv). Navchalniy posibnik. Luts: Volinska oblasna drukarnya, -2006. – 152s.
12. Chaykovskiy Yu. B. Praktikum z gistologiyi, tsitologiyi ta embriologiyi / Yu. B. Chaykovskiy, O. I. Deltsova, S. B. Geraschenko // Navchalniy posibnik. Kiyiv-Ivano-Frankivsk, -2014. – 152 s.

Реферати

ГЛАВНЫЕ АСПЕКТЫ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКОГО ФАКУЛЬТЕТА

Лучкив Н. Ю.

Показаны главные аспекты организации самостоятельной работы, которые используются на теоретических кафедрах при подготовке студентов медицинской специальности. Установлено, что самостоятельная работа студентов определяется содержанием, методами организации обучения и индивидуальными характеристиками студентов. Доказано, что правильно организованная система самостоятельной работы студента – залог успеха при подготовке высококвалифицированного специалиста.

Ключевые слова: самостоятельная работа, индивидуальные характеристики, методы организации обучения.

Стаття надійшла 25.09.2016 р.

KEY ASPECTS OF THE INDEPENDENT LEARNING OF STUDENTS OF THE MEDICAL FACULTY

Luchkiv N.

This article presents the basic aspects of self-study of medical students, that are most widely used in the theoretical departments of medical schools. We established that independent learning of students is determined by content, methods of training and personal characteristics of individuals. It was proved that properly organized system of self-studying is the key to train highly qualified specialists.

Key words: basic aspects, methods of training, personal characteristics, qualified specialists.

УДК [611.018+611.013]:378.147

В. І. Шенітько, О. Д. Лисаченко, Г. А. Єрошенко, Н. В. Борута
ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія» м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ НА КАФЕДРІ ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ ТА ЕМБРІОЛОГІЇ – ДОСЯГНЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ

Важливим елементом підготовки висококваліфікованого лікаря є навчальний процес, який характеризується взаємодією педагогічних та організаційних засобів. Невід'ємною складовою інтенсифікації та покращення якості навчання виступає самостійна робота студента.

Ключові слова: самостійна робота, гістологія, цитологія, ембріологія.

Найважливішими завданнями самостійної роботи студентів є: пізнавальне – засвоєння систематизованих знань з дисципліни; самостійне – формування вмінь та навичок, самостійне їх оновлення і творче застосування; прогностичне – вміння студента передбачати і оцінювати можливий результат та виконання ним самого завдання; коригуюче – вміння вчасно коригувати свою діяльність; виховне – формування самостійності як риси характеру [1].

Згідно з вимогами стандарту [2], завдяки аудиторній та позааудиторній роботі на кафедрі, дисципліна повинна забезпечити набуття студентами наступних компетентностей: - здатність розв'язувати типові і складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у процесі навчання; - здатність застосовувати знання з гістології, цитології та ембріології в практичних ситуаціях; - здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим; - здатність до оцінювання результатів лабораторних досліджень.

В умовах підготовки сучасного спеціаліста необхідність проведення позааудиторної самостійної роботи важко переоцінити, адже значна кількість матеріалу винесена саме на самостійне опрацювання. Студентам медичного факультету для вивчення гістології, цитології та